

Bossen: Naar jeg som sædvanlig i Dag tillader mig at tage Ordet ved Finanslovens første Behandling, saa er det just egentlig ikke for udførlig at genoptage den Forhandling, der blev ført i Foraaret om det da afsluttede Forlig, saaledes som Forhandlingen derom jo har været genoptaget saa ofte i Sommerens Løb. Jeg har utvilsomt haft Anledning til for mit Vedkommende at udvikle, hvorfor det efter min Mening var saa, at det afsluttede Forlig fornuftigvis maatte blive saaledes, som det blev, naar man overhovedet stillede sig paa Forligets Synspunkt, og jeg skal derfor ikke heller komme nærmere ind paa en Udvikling deraf.

Den Bedrift, som det saaledes lykkes at gennemføre i Foraaret, vil efter min Mening i sin Virkning for Rigsdagsarbejdet komme til at staa fast, uafhængig af alle flygtige Døgnstemninger, og det trods det, at det jo allerede har vist sig, at det ikke mangler eller vil mangle paa adskillig god Vilje fra de intransigente Fløje paa begge Sider til at gøre deres til mulig at ophjæve Stemningen til ny Konflikter. Jeg ser for øvrigt Vidnesbyrd om denne Opfattelses Rigtighed i den Maade, hvorpaa Forliget er blevet modtaget og opfattet fra Befolkningens Side. Det er jo øjenfaldligt, at Kritikken derover for en overvejende Del er bleven vendt mod de Personer, der have Væren for at have gennemført denne Ordning, hvorimod man ved Siden deraf har mere eller mindre utvivlsomt stillet sig paa det Standpunkt, at det opnaaede maatte som saadant accepteres og bygges videre paa. Hvorvidt det vil lykkes at saa gennemført Hævnen mod Personerne, skal jeg her ganske lade ligge, det spiller ikke nogen væsentlig Rolle naar det er givet, at de Medlemmer, som maatte søle sig som Modstandere af Forliget, fra hvad Side det end kom, dog til syvende og sidst maa komme til den Erkendelse, at de maa og skulle bøje sig for det foreliggende Resultat. Det er tillige min Overbevisning, at man i Fremtiden vil komme til at lære i højere Grad at værdsætte Værdien af, hvad der blev vundet i Foraaret, og at man i samme Grad vil komme til at lære at værdsætte det, som man kommer til at lære at se i politisk Forstand lidt længere end nogle saa Tommer ud over Næsetippen.

Jeg skal altsaa ikke væsentlig dvæle ved Forliget som saadant; men derimod vilde jeg gerne anstille nogle Betragtninger over det næste Spørgsmaal, og det er, hvorledes det, der blev opnaaet i Foraaret, tænkes benyttet og udnyttet, og hvorledes det er blevet udnyttet. Der er ingen Tvivl om, at den Forventning, som Almenheden overalt i Landet

knyttede til den opnaaede Væsentning af den store Konflikt, var, at nu gjaldt det om at tage fat, resolut og energisk, paa Forberedelsen af det Reformarbejde, som alle sølte, maatte ligge for, og som ligger for. Arbejdet paa Reformerne kan jo ikke siges at være nogen ny Opgave, tværtimod, naar vi mindes blot nogle faa Aar tilbage, ville vi erindre, at vi i Maren 1890—91 gennemgik, jeg kan gerne sige en lysende Reformperiode, hvor der blev gennemført Ting af virkelig baade dyb og vidtrækkende Betydning. Men naar man vil spørge, hvad der var Løstestang for det Arbejde, der i disse Aaringer blev udført, har det staaet klart for mig, at Løstestangen fortrinsvis var det ny og friske i Stemningen, det ny, jeg kan gerne sige næsten det uvante ved at tage fat paa et saadant positivt Arbejde, hvorimod Rigsdagen i de foregaaende Aar næsten var bleven afsvant og uændet. Jeg havde for mit Vedkommende Følelsen af, at det Arbejde, vi den Gang udførte, blev haaret oppe af noget, der havde en Begejstringens Karakter. Denne Stemning maatte udnyttes, og jeg tror, at den blev ret forstandig udnyttet. Man kan nu kritisere det fra forskellige Synspunkter, mere eller mindre, men i Hovedtrækkene tror jeg, at den Stemning, som var oppe paa begge Sider og i den overvejende Del af det danske Folk, blev udnyttet ret forstandig. Men det laa i denne Bevægelses Karakter, at den var en Stemningsbølge, og som saadan var den underkastet Stemningens Vilkaar: atter at fordunste. De, der have været opmærksomme paa den politiske Udvikling iblandt os, ville heller ikke have funnet lukke Øjet i for, at allerede i 1892 havde denne Stemningsbølge lagt sig, og jeg erindrer tydelig fra den Tid Udtalelser, vistnok endogsaa fra flere Sider, som gik i den Retning. Ja, man vil nok forhandle, men fører denne Forhandling ikke til noget Resultat, ville vi i alt Fald vise, at det ikke er vor Side, det strandede paa. Den Slags Udtalelser lyde altid mistænkelig for mig, det er Begyndelsen til at ville taste Stylden for, at der intet udrettes, over paa hinanden og tillige et Vidnesbyrd om, at der ikke i Virkeligheden er en Vilje og Stemning til Stede, som er stærk nok til at bære ud over de Banfælgigheder, som ere staaet til at overvindes. Det har derfor staaet saaledes for mig, at Optagelsen, jeg kan gerne sige Genoptagelsen, af et frugtbart Arbejde nu maatte hvile paa noget andet end en øjeblikkelig tilstedeværende god Stemning og Vilje, at der forud maatte gaa et forberedende Arbejde, en grundig Over-